

Brüssel, 25.3.2021
SWD(2021) 65 final

KOMISJONI TALITUSTE TÖÖDOKUMENT
KONSULTEERIMINE SIDUSRÜHMADEGA – ÜLEVAATLIK ARUANNE

Lisatud dokumendile:

**Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja
Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele**
mahetootmise arendamise tegevuskava kohta

{COM(2021) 141 final}

SISSEJUHATUS

Käesolevas komisjoni talituste töödokumendis antakse ülevaade mahetootmise arendamise tegevuskavaga seotud konsultatsioonidest, mis on kindlaks määratud algatuse konsultatsioonistrateegias, eelkõige tegevuskava käsitlevast konsultatsioonist, avatud avalikust konsultatsioonist ja sidusrühmadelt saadud täiendavast teabest. Mis puudutab viimast, siis sidusrühmi kutsuti mitmel korral üles esitama täiendavaid seisukohavõtte ja dokumente ning nad tegid seda ka otse, mitte ainult seoses tegevuskava või avaliku konsultatsiooniga.

Euroopa Komisjoni veebisaidi kaudu toimus kõigis ELi ametlikes keeltes tegevuskava käsitlev konsultatsioon ajavahemikul 4. septembrist kuni 23. oktoobrini 2020 ning avatud avalik konsultatsioon ajavahemikul 4. septembrist kuni 27. novembrini 2020. Konsultatsioonide eesmärk oli koguda ELi kodanikelt ja asjaomastelt sidusrühmadelt (ametiasutused, ettevõtjad ja nende ühendused, vabaühendused, teadus- ja akadeemilised asutused) teavet ja tagasisidet, et aidata tegevuskava koostamist lõpule viia.

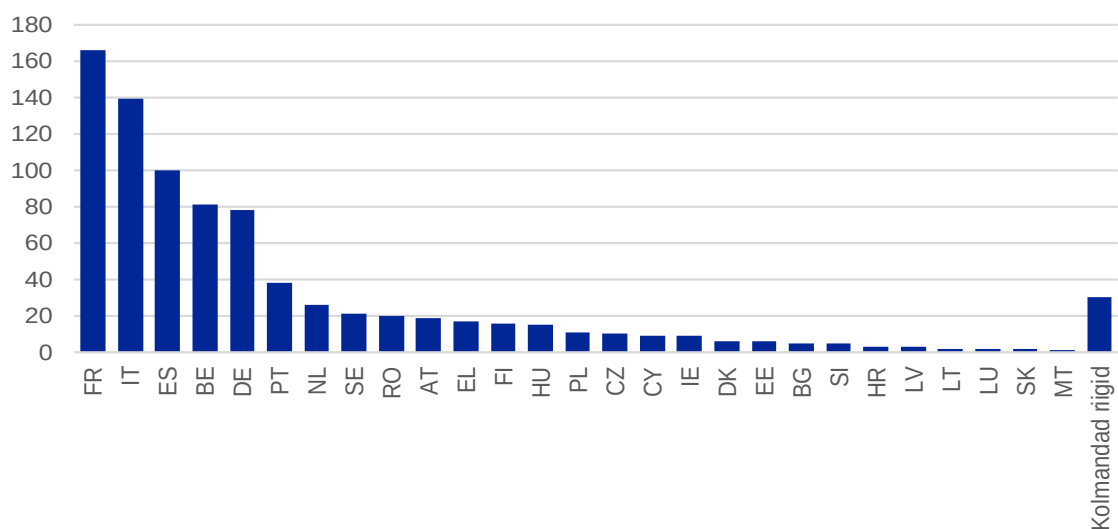
Samuti toimusid suunatud konsultatsioonid ELi liikmesriikide pädevate asutustega, kes vastutavad mahetootmise eest (mahepõllumajandusliku tootmise komitee koosolekutel), ettevõtjate ja kutseorganisatsioonidega, kes tegutsevad ELi tasandil mahepõllumajandussektoris (tootjad, jaemüüjad, töötledajad), ELi kodanike ja tarbijaorganisatsioonidega ning ELi tasandil mahepõllumajanduse valdkonnas tegutsevate kodanikuühiskonna organisatsioonidega (nt kodanikuühiskonna dialoogi rühma kohtumine) ja mitme kolmanda riigiga.

VASTUSTE ÜLEVAADE

Tegevuskava käsitleva konsultatsiooni käigus saadi 124 vastust. Kõige rohkem vastuseid andsid selle konsultatsiooni raames ELi kodanikud, moodustades 33 % kõigist vastajatest (41 vastust), neile järgnesid ettevõtjate ühendused (23 % – 28 vastust) ja ettevõtjad / ettevõtjate organisatsioonid (19 % – 23 vastust). Vabaühendused esitasid 16 vastust (13 %), ametiasutused kolm vastust (2 %), akadeemilised/teadusasutused ja ametiühingud andsid kumbki kaks vastust (2 %) ning üks vastus saadi kolmanda riigi kodanikult. Ülejäänud 6 % vastajatest (8 vastust) liigitas end kategooriasse „muu“.

Avatud avaliku konsultatsiooni käigus saadi 841 vastust, millest üks vastus oli topelt, mistõttu võeti konsultatsiooni vastuste hindamisel arvesse 840 vastust.

Joonis 1. Avalikule konsultatsioonile vastajate arv päritoluriigi järgi

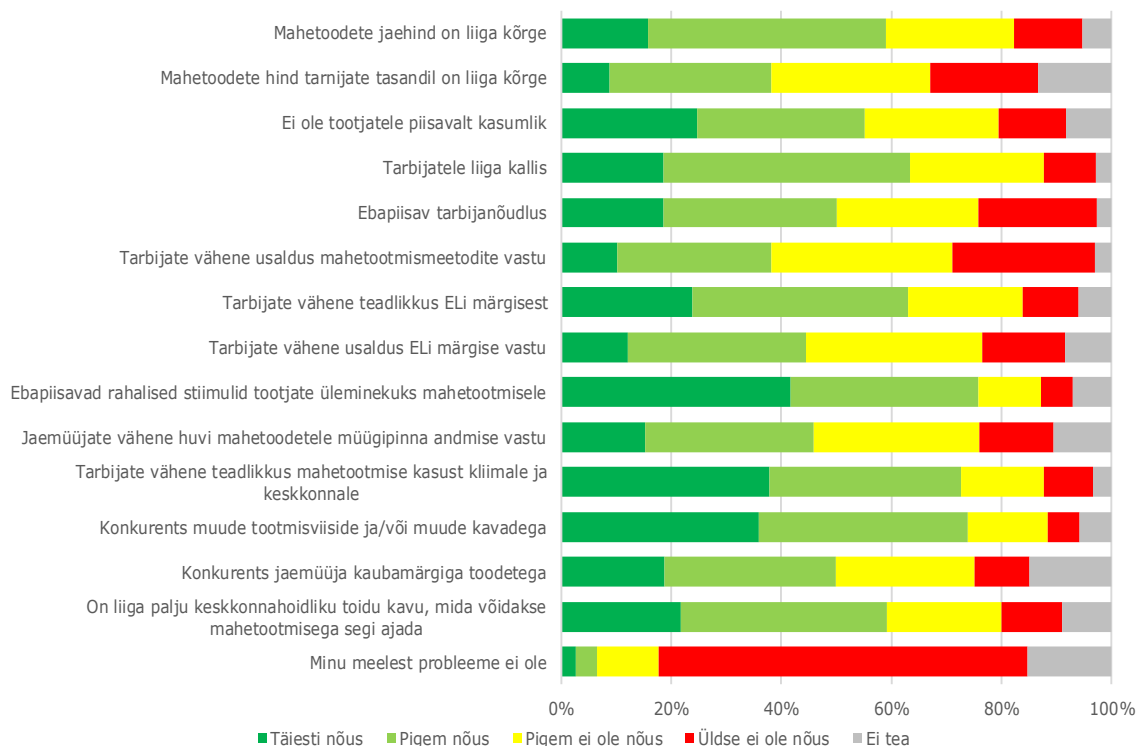
Enim vastuseid andsid selle konsultatsiooni käigus ELi kodanikud, moodustades 52 % kõigist vastajatest (437 vastust), neile järgnesid ettevõtjad / ettevõtjate organisatsioonid (16 % – 133 vastust) ja ettevõtjate ühendused (8 % – 69 vastust). Vabariiklikud esitasid 51 vastust. Akadeemilised/teadusasutused moodustasid kõigist vastajatest 4 % (36 vastajat) ja ametiasutuste osa oli umbes sama suur (33 vastust). 1 % vastustest saadi keskkonnaorganisatsioonidelt (9 vastust), kolmandate riikide kodanikelt (9 vastust) ja ametiühingutelt (5 vastust). Vastused esitas kaks tarbijaorganisatsiooni. Ülejäänud 7 % vastajatest (56 vastust) liigitas end kategooriasse „muu“.

Lisaks säilitati analüüsimiseks kokku 110 dokumenti: 87 avaliku konsultatsiooniga seoses lisatud dokumenti, 16 tegevuskavaga seoses lisatud dokumenti ja 7 täiendavat dokumenti.

AVALIKU KONSULTATSIOONI SULETUD JA AVATUD KÜSIMUSTE TULEMUSED

Enam kui kolmveerand vastajatest (78 %) tunnistas takistuste olemasolu seoses mahetoidu suurema tootmise ja tarbimisega ELis (need vastajad kokku, kes märkisid valiku „Minu meelest probleeme ei ole“ puhul „üldse ei ole nõus“ või „pigem ei ole nõus“). Takistustest peeti kõige olulisemaks („täiesti nõus“ ja „pigem nõus“ kokku) „Ebapiisavad rahalised stiimulid tootjate üleminekuks mahetootmisele“ (76 %), sellele järgnesid „Konkurents muude tootmisviiside ja/või muude kavadega“ (74 %) ning „Tarbijate vähene teadlikkus mahetootmise kasust kliimale ja keskkonnale“ (73 %).

Joonis 2. Praegused takistused seoses mahetoidu suurema tootmise ja tarbimisega ELis

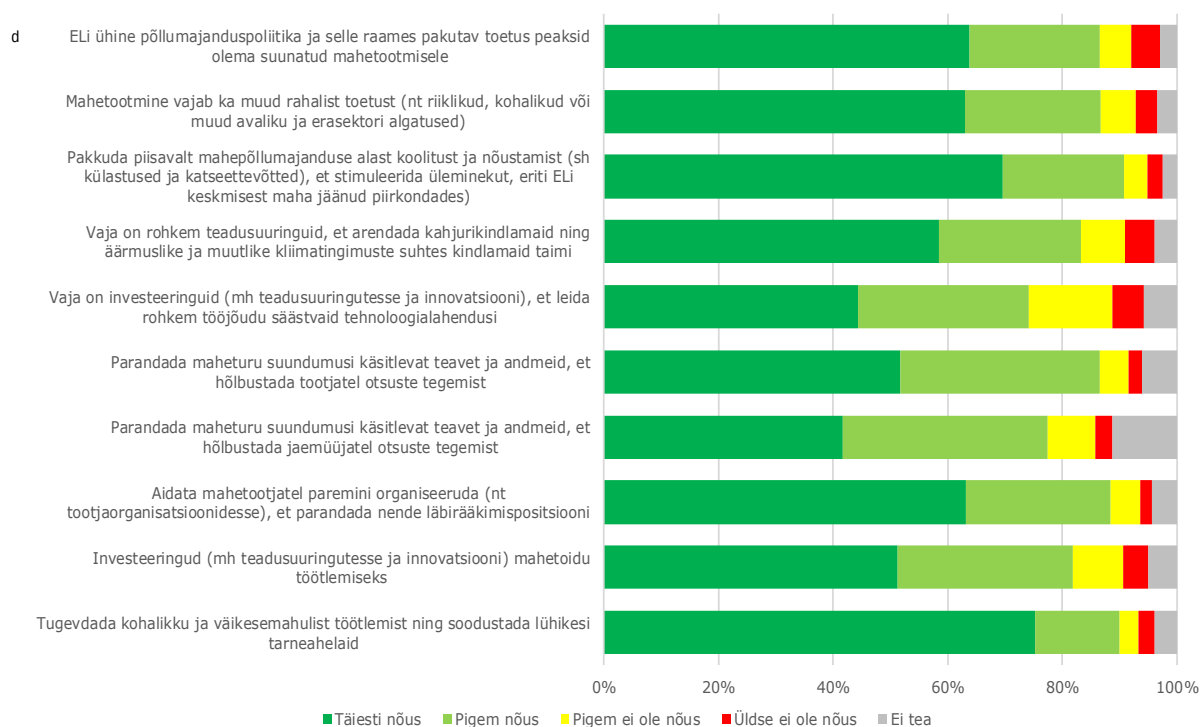

Enamik vastajatest (63 %) pidas mahetoitu tarbijate jaoks liiga kalliks ja märkis tarbijate vähest teadlikkust ELi märgisest (63 %) ning et liiga palju on ökoloogilise toidu kavu, mida võidakse mahetootmisega segi ajada (59 %). Kui vastajatelt küsiti muude olemasolevate takistuste kohta seoses mahetoidu suurema tootmise ja tarbimisega ELis, nimetati esimese takistusena tavapõllumajandustoodete hinda (43 vastust). Takistuseks nimetasid 12 vastajat ka

vähem usaldust ELi mahemärgise vastu ning 11 vastajat vähem teavet mahepõllumajanduse kasu kohta tervisele ja keskkonnale.

Mis puudutab COVID-19 kriisi mõju toidusüsteemile ning mahetoidu tootmisele ja tarbimisele, siis suurem osa vastajaid (85 %) leidis, et „kriis on näidanud meie sõltuvust hooajalisest mahepõllumajandusest“. Enamik vastajatest (59 %) leidis, et kriis on „tugevdanud mahepõllumajandust ja selle rolli ELi varustamisel toiduainetega“. Kriis on 53 % vastajate hinnangul „kiirendanud struktuurimuutusi toidutarbimises mahepõllumajanduse kasuks“. 51 % vastajatest leidis, et suurem nõudlus mahetoodete järele püsib ka pärast COVID-19 kriisi.

Joonis 3. Mahepõllumajanduslike toodete tootmise stimuleerimiseks olulised meetmed

Üldiselt oldi ELi mahetootmissektori arendamiseks kavandatud üheksa meetmega laialdaselt nõus (57–91 %). Suurel üksmeelel (91 % vastustest) oldi mahepõllumajanduse keskkonna- ja kliimaalasest kasust teadlikkuse suurendamise suhtes. Toetuse tase oli üle 80 % nelja meetme puhul: i) koolikavad tervisliku toitumise edendamiseks (83 %), ii) mahetooted avaliku ja erasektori büroodes ja sööklates (83 %), iii) jaemüüjate pakutavate mahetoodete nähtavuse ja valiku suurendamine (83 %) ning iv) rohkem mahetoodete riigihanked (81 %). Enam kui kolmveerand vastajatest toetas kaht müügiesendusega seotud meetet: teavituskampaaniad ELi mahelogo kohta (78 %) ja põllumajandustoodete müügiesenduskampaaniate suunamine mahetoodetele (77 %). 76 % vastajate arvates tuleks parandada mahetoodete hindade konkurentsivõimet. 57 % vastajatest märkis, et ELi mahelogo ei ole piisavalt tuntud. Kui vastajatelt küsiti muude meetmete kohta mahetootmissektori arendamiseks ELis, nimetati kõigepealt vajadust tarbijaid paremini teavitada (47 mainimist), eelkõige mahepõllumajandusest saadavast tervisealasest (12) ja sotsiaalsest (9) kasust. Korduvalt mainiti (37) ka vajadust teavitada tavapärase põllumajanduse tegelikest kuludest (võttes arvesse välismõju) ja neid kohaldada ning leiti, et riigihanked on positiivne tegur, mis suurendab nõudlust mahetoodete järele (27 vastust).

Laialdaselt oldi nõus seitsme kavandatud meetmega, mille eesmärk on suurendada tarbijate usaldust ELi mahetootmissektori vastu (70–92 %). Oldi suurel üksmeelel (91 % vastustest), et mahetootjaid käsitlev teave peaks olema läbipaistev ja tarbijatele kättesaadav ning et on vaja

meetmeid, mis aitaksid tarbijatel selgelt eristada ELi mahelogo ja muid keskkonna-/kvaliteedikavu. 88 % vastajatest leidis, et mahetoodete päritolu peaks olema lihtsam kindlaks teha, ja 84 % vastajatest pidas oluliseks teha rohkem jõupingutusi, et võidelda pettuste vastu mahepõllumajandussektoris. Samuti on vaja täiendavalt uurida tarbijate vähese usalduse põhjuseid (86 %) ja teha rohkem jõupingutusi, et võidelda pettuste vastu mahepõllumajandussektoris (84 %). Lisaks märkisid vastajad, et ametiasutused peavad mahetootmise eeskirjade täitmist paremini kontrollima (77 %) ja mahetoodete jälgitavuse parandamiseks tuleks sagedamini kasutada infotehnoloogialahendusi (70 %). Kui vastajatelt küsiti muude oluliste meetmete kohta, millega suurendada tarbijate usaldust ELi mahetootmissektori vastu, nimetati kõige olulisemate meetmetena (35 vastust) vajadust tagada suurem läbipaistvus ja teha suuremaid jõupingutusi pettuste vastu võitlemisel, eelkõige kolmandates riikides. Mainiti ka tarbijate teavitamist (23) ja ELi mahemärgise kombineerimist kohaliku /päritolumärgisega (18). Vastajate arvamused lahknesid rohkem küsimuses, kas on vaja rohkem kontrolle: 21 märkisid, et kontrolle on juba piisavalt, samal ajal kui kümme pidasid vajalikuks nende arvu suurendada.

Nii nagu eelmise küsimuse puhul, väljendati suurt üksmeelt seoses mahepõllumajanduslike toodete tootmise stimuleerimiseks kavandatud meetmete toetamisega (74–91 % vastustest). Suurim osa vastajatest nõustus, et tavapõllumajanduselt mahepõllumajandusele ülemineku stimuleerimiseks on oluline pakkuda piisavalt koolitust ja nõustamist (91 %) ning on vaja tugevdada kohalikku ja väikesemahulist töötlemist ja soodustada lühikesi tarneahelaid (90 %). Vastajad tunnistasid, et mahetootjad vajavad abi paremaks organiseerumiseks (nt tootjaorganisatsioonidesse), et parandada oma läbirääkimispositsiooni tarneahelas (88 %). Samuti on vaja parandada maheturu arengusuundumusi käsitlevat teavet ja andmeid, et hõlbustada tootjatel otsuste tegemist (87 %). Nad nõustusid, et mahetootmine peaks saama rahalist toetust, muu hulgas ühise põllumajanduspoliitika raames.

Maheloomakasvatuse sektori küsimuse puhul nõustusid vastajad, et „*tootjatel tuleks aidata leida loomadele sobiv mahesööt*“ (86 %) ja et „*on vaja rohkem teadusuuringuid, et teha kindlaks mahesööda puhul sobivate söötmismeetodite parimad tavad ja alternatiivsed sööda koostisosad ning neid arendada*“ (82 %). Samal määral nõustuti arvamusega, et „*maheloomakasvatusele tuleks anda eritoetust*“ (82 %), millele järgnes „*vesiviljelust tuleks toetada, et saada rohkem teadmisi aretus- ja söötmismeetodite kohta, muu hulgas teadusuuringute kaudu*“ (78 %).

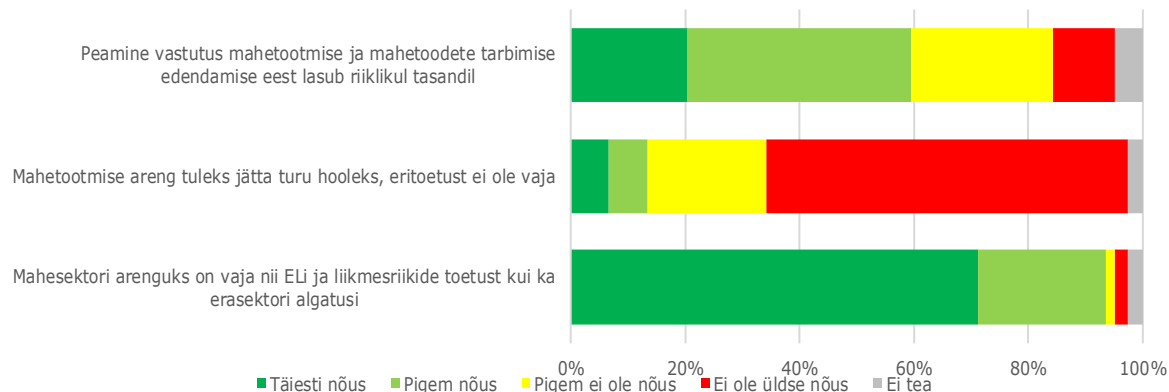
Mahetootmise peamiste keskkonnaeelistena nimetasid vastajad mahetootmise positiivset mõju elurikkusele (92 %), mulla kvaliteedi kaitsele (88 %) ja vee kvaliteedi kaitsele (84 %). Vastajatest 83 % arvates edendab mahetootmine ringmajandust ja 80 % arvates tagab energia ja loodusvarade vastutustundliku kasutamise. 78 % vastajatest leidsid, et see edendab CO₂-neutraalsust, võimaldab kohaneda muutuva kliimaga ja aitab vähendada õhusaastet.

Enam kui kaks kolmandikku vastajatest nõustus täiesti väitega, et edendada tuleks vee säästvat kasutamist mahepõllumajanduses ja plasti asendamist pakendites. Samal määral toetati suuremaid investeeringuid teadusuuringutesse ja innovatsiooni ning mahepõllumajandusettevõtete võrgustike haldamisse. Märkatavalt väiksem osa vastajatest oli täiesti nõus ettepanekuga kõrvaldada järk-järgult kasutuselt vaidlusalused sisendid, näiteks vask. Sellega oli täiesti nõus ainult 38 % vastajatest. Tuleb siiski märkida, et seda ettepanekut toetasid tugevalt kõige rohkem kodanikest ja akadeemiliste / teadusasutuste töötajast vastajad.

Oldi üksmeelel, et „*mahesektori arenguks on vaja nii ELi ja liikmesriikide toetust kui ka erasektori algatusi*“. Enam kui 70 % vastajatest oli selle väitega täiesti nõus ja veel 23 % oli pigem nõus. Seda väidet peegeldades ei olnud 84 % vastajatest üldse nõus (63 %) või pigem nõus (21 %) ideega jätta mahepõllumajandussektori areng üksnes turu hooleks. Vastustest

nähtub, et enam kui pooled vastajatest (59 %) peavad mahetootmise edendamise eest peamiselt vastutavaks ametiasutusi. Kui vastajatelt küsiti muude täiendavate meetmete kohta mahetoidu tootmise ja tarbimise suurendamiseks, soovitati uuesti tasakaalustada tava- ja mahetoodete kulud (36 vastust) ja parandada põllumajandustootjate sissetulekut ja töötingimusi (29) ning märgiti, et innovatsiooni soodustamiseks on vaja teadusuuringuid (23).

Joonis 4. Mahepõllumajandussektori arendamine: avaliku sektori toetus või eraalgatus?

Vastajad pidasid oluliseks ka vajadust abistada põllumajandustootjaid turulepääsul, et toetada mahesektorit (15), parandada elurikkust põllumajandusettevõtetes (13), toetada põllumajandustootjaid täiendavalt ülemineku ajal (11) ja korraldada teadusuuringuid mahepõllumajanduse mõju kohta (11).

Lisaks mainiti täiendavaid meetmeid, mis on seotud mahepõllumajanduse alase hariduse (9), väikepõllumajanduse toetamise (8) ja põllumajandusettevõtete nõustamisteenuste arendamisega (5), ning tunti muret jaemüüjate võimu pärast (6).

KAVANDATUD TEEMASID JA MEETMEID KÄSITLEVALE AVALIKULE KONSULTATSIOONILE ESITATUD SULETUD/AVATUD KÜSIMUSTE JA SEISUKOHAVÕTTUDE KOMBINEERITUD ANALÜÜS

Avatud avaliku konsultatsiooni käigus saadud kvantitatiivsed ja kvalitatiivsed vastused toetavad eri määral kõiki tegevuskava teemasid.

- Kõik 15 teemat pälvisid kvantitatiivsetes vastustes tugeva toetuse või toetuse. Kõigi teemade seast toetati veidi vähem teemasid 1.1 „ELi logo edendamine“, 1.4 „Toidupettuse ennetamine ja kontrolli tõhustamine“, 2.3 „Toiduahela korraldamise toetamine“ ning 3.3. „Vaidlusaluste sisendite alternatiividega seotud teadusuuringute rahastamine“.
- Kvalitatiivsetes vastustes mainiti tegevuskavaga seotud asjakohaste aspektidena eriti sageli nelja teemat (30 ja enam seisukohavõttu ning vastust avatud küsimustele): 1.1 „ELi logo edendamine“, 1.2 „Mahesööklate edendamine ja keskkonnahoidlike riigihangete kasutamise suurendamine“, 2.1 „Ülemineku, investeeringute ja parimate tavade vahetamise soodustamine“ ning 2.3 „Toiduahela korraldamise toetamine“.
- Mõnedes kvalitatiivsetes vastustes (15–29 seisukohavõttu ja vastust avatud küsimustele) tõsteti täiendavate teemadena esile teemasid 1.5 „Jälgitavuse tõhustamine“, 2.4 „Kohaliku ja väikesemahulise töötlemise kindlustamine ning lühikeste kaubaahelate toetamine“, 3.1 „Geneetilise elurikkuse suurendamine“ ja 3.2 „CO₂ jalajälje vähendamine“.

Tegevuskava meetmete kohta võib märkida järgmist.

- Enamik 22 meetmest (41 allmeetmest) pälvis kvantitatiivsetes vastustes tugeva toetuse või toetuse. Kolme meetme kohta ei olnud kvantitatiivne teave kättesaadav. Kvalitatiivsetes vastustes viidati 41 allmeetmele eri määral.

- Üldine toetus kõigile meetmetele oli tugevaim 3. telje puhul. Veidi enam kui pooled 1. telje allmeetmed pälvisid kvantitatiivsetes vastustes tugeva toetuse. Enamik 2. telje allmeetmeid pälvisid tugeva toetuse.
- Kahe meetme kohta ei esitatud kvantitatiivsetes vastustes mingit teavet: meede 13 „Suurendada teadlikkust ja anda paremat teavet rühma sertifitseerimise kohta“ ning meede 15 „Kavandada mahepõllumajanduse meetmeid, pöörates erilist tähelepanu sooliste ja sotsiaalsetele aspektidele“. Seisukohavõttudes mainisid vastajad siiski mõlema meetme aspekte.
- Kvalitatiivsetes vastustes viidati 41 allmeetmele veelgi rohkem erineval määral. Kahe allmeetme kohta esitati palju kvalitatiivseid vastuseid (22–33 seisukohavõttu ja vastust avatud küsimustele): allmeede 2a „Eraldada põllumajanduse edendamise poliitikale eelarve ning kasutada seda tarbijate teadlikkuse suurendamiseks ja nõudluse ergutamiseks“ ning allmeede 9b „Tagada uue ÜPP parim kasutamine toetuseks“.
- Mõnes vastuses (12–22 seisukohavõttu ja vastust avatud küsimustele) viidati veel neljale (all)meetmele: meede 1c „Teha kindlaks mahepõllumajandust käsitlevad teavitamisüritused“, meede 9a „Hinnata liikmesriikide asjaolusid ja vajadusi“, meede 15 „Kavandada mahepõllumajanduse meetmeid, pöörates erilist tähelepanu sooliste ja sotsiaalsetele aspektidele“ ning meede 20 „Rahastada vaidlusaluste sisendite alternatiividega seotud teadusuuringuid“. Ülejäänud 35 (all)meetmele viidati vaid vähestes vastustes või mitte üheski neist (kuni 11 seisukohavõttu ja vastust avatud küsimustele).

Kvalitatiivsed vastused sisaldasid ka täiendavaid täpsustusi mahetootmise tegevuskavas kavandatud meetmete kohta. Vastajad pakkusid välja ideid meetmete ja allmeetmete kohta. Samal ajal esitasid vastajad teavet selle kohta, kuidas eri meetmeid ja allmeetmeid konkreetselt rakendada.

Vastajad avaldasid lahknevaid arvamusi jaemüüjate rolli kohta mahepõllumajanduslikus väärtusahelas. Seoses mahetoodete kasvava nõudluse ja tarbimisega pidasid vastajad vajalikuks tagada mahetoodete taskukohasus tarbijatele ja samal ajal kasumlikkus tootjate jaoks ning (kvaliteetsete) mahetoodete kohalik kättesaadavus. Mainiti muid meetmeid, mis on seotud mahetoodete turustusvõrgu struktuuri ja hinnakonkurentsiga, ning nõuti meetmeid, mis väldiksid sõltumatute jaemüüjate sattumist ebasoodsasse olukorda. Sertifitseerimist peeti samuti mahetoidu turustamise kaudseks takistuseks.

Ligikaudu veerand kõigist vastajatest tundis ka üldist muret seoses mahetootmise tegevuskava kavandis käsitletud aspektidega. Need hõlmasid aspekte, mis on seotud strateegiate, eesmärkide ja nende mõlema üle järelevalve tegemisega, mahepõllumajanduse õigusraamistikuga (nt ebakõlad, teatavate toodete väljajätmine), vastuoluliste arvamustega mahepõllumajanduse panuse kohta ülemaailmsetesse kestlikkuse küsimustesse, üldise poliitilise lähenemisviisi küsimustega ning tarbijate ja nõudlusega.